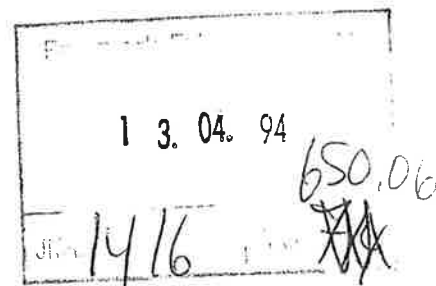

RIKSANTIKVAREN

Likelydende brev til:
 Kjøllefjord kystlag v/Edmund Akselsen
 Nils Foldal A/S
 Lebesby kommune
 Finnmark fylkeskommune
 Staten v/Landbruksdepartementet

DERES REF.

VÅR REF. (Bes oppgitt ved svar)
 93/5136 B-452 AaB

DATO

08 APR. 1994

**FISKEBRUK I KJØLLEFJORD (NILS FOLDAL A/S) - GNR.37 BNR.1
 (11,12,13) - LEBESBY KOMMUNE**

**VEDTAK OM FREDNING MED HJEMMEL I LOV OM KULTURMINNER
 §§ 15 OG 19 JFR. § 22**

Med hjemmel i lov om kulturminner av juni 1978 nr. 50 §§ 15 og 19 jfr. § 22.2 freder Riksantikvaren ovennevnte fiskebruk i Kjøllefjord (Nils Foldal A/S). Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Miljøverndepartementet til Riksantikvaren ved departementets vedtak av 30. juni 1989, se rundskriv T-6/89.

Fredningens omfang

Fredningen omfatter følgende bygninger på gnr.37 bnr.1 (11,12,13) i henhold til lov om kulturminner § 15:

1. Brygge m/sløyeskur
2. Rorbu/egnebu
3. Trandamperi
4. Kontor/bolig
5. Kontor

Tallene referer seg til vedlagte kart, se nedenfor. Fredningen omfatter bygningenes eksteriør og interiør samt fast inventar.

Fredningen omfatter videre et område rundt bygningene på gnr.37 bnr.1 (11,12,13) i henhold til lov om kulturminner § 19:

Fredningsområdet omfatter eiendommene på gnr.37 bnr.1 (11,12,13).

Avgrensningen av fredningsområdet er avmerket på vedlagte kart, datert 29. november 1993 og påført Riksantikvarens stempel.

POSTADRESSE:
 Postboks 8196 Dep.
 0034 Oslo

BESØKSADRESSE:
 Dronningens gt. 13
 0152 Oslo

TELEFON:
 22 94 04 00

TELEFAX:
 22 94 04 04

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av fiskebruket i Kjøllefjord er å bevare et kulturhistorisk verdifullt bygningsanlegg knyttet til kystkultur, fiske og dampskipstrafikk samt 2. verdenskrig og gjenreisningen av Finnmark.

Formålet med fredningen av området rundt bygningene er "å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet" ved å bevare miljøets karakter slik det fremstår med forskjellige bygninger, kaianlegg og hjellområde i skrenten bak bygningene.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er fastsatt med hjemmel i lov om kulturminner §§ 15 og 19. Bestemmelsen gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredede kulturminner fra nyere tid samt forskrift om faglig ansvarsfordeling.

I. Riving, flytting, påbygging, utskifting av bygnings-elementer, forandring av materialer eller farver eller annet arbeid som går videre enn vanlig vedlikehold på de fredede bygningene er ikke tillatt.

II. Tilbakeføring til opprinnelig utførelse og materialbruk kan tillates under forutsetning av at tiltaket kan godkjennes av forvaltningsmyndighet.

III. Innenfor det fredede området må det ikke settes iverk tiltak eller bruksendring som kan forandre miljøets karakter eller på annen måte motvirke formålet med fredningen.

Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg eller utvidelse av vei, parkeringsplass og sti, oppsetting av gjerder, endring av beplantning, belysning eller belegg, bakkeplanering, uttak av masser og andre landskapsinngrep.

Bestemmelsen gjelder ikke eventuell rekonstruksjon av tidligere fiskehjeller.

FØLGER AV FREDNINGEN

Når det gjelder behandling av fredede områder, bygninger og anlegg, vises det til bestemmelsene i lov om kulturminner §§ 15a-19 samt fredningsbestemmelsene over.

I henhold til Miljøverndepartementets delegasjonsvedtak av 30. juni 1989 med endringer fastsatt 23. desember 1992 er forvaltningen av fredede områder, bygninger og anlegg tillagt den enkelte fylkeskommune. Riksantikvaren er klageinstans for enkeltvedtak fattet av fylkeskommunen, jfr. forvaltningslovens § 28.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette igang alle typer bygningsmessige arbeider og utomhusarbeider utover vanlig vedlikehold innenfor det fredede området.

Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes. Er det tvil om tiltaket er å anse som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen kontaktes.

Hovedprinsippet for vedlikehold av fredede bygninger er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller gamle bygnings-elementene og detaljene som kledning, vinduer, dører, listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredede bygninger skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig teknikk, utførelse og materialbruk.

Eier har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredede bygninger, anlegg og områder. Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til skjøtsel, vedlikeholds- og restaureringsarbeider. Dersom krav i medhold av lov om kulturminner § 15a fordyrer arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for denne utgiftsøkningen.

I henhold til kulturminnelovens § 15a kan departementet i særlige tilfelle gi dispensasjon fra fredningen for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredede kulturminnet eller området. Denne dispensasjonsmyndigheten er i henhold til forskrifter av 23. desember 1992 delegert til den enkelte fylkeskommune.

BAKGRUNN FOR FREDNINGSSAKEN

I St.melding nr.39 om Bygnings- og fornminnevernet (1986-1987) defineres bevaring av fysiske kulturminner fra kystkulturen og skipsfart som en prioritert oppgave for kulturminnevernet fremover. Fredningssaken har sin bakgrunn i Miljøverndepartementets målsetting formulert i St.prp. 1 (1991-1992) om "å bevare et representativt utvalg av bygningsanlegg fra fiskerivirksomhet, skipsfart, kombinasjonsbruk og dagligliv langs kysten". Kulturminner med tilknytning til virksomheten langs kysten er idag dårlig representert på fredningslisten. Kystkulturen har stor betydning for Norge som nasjon, men dette gjenspeiles ikke av dagens fredningsliste. Riksantikvaren har som mål å gjennomføre fredning av et representativt utvalg av kulturminner fra kystkulturen innen 1994. Dette kan være bygninger, hele bygningsmiljøer, kaianlegg, verft etc.

BESKRIVELSE AV ANLEGGET

Beskrivelsen baserer seg på Fylkeskultursjefens befaringsrapport av 17. juli 1992 og fra Riksantikvarens befaringsrapport av 14. juni 1993:

Fiskebruket i Kjøllefjord (Nils Foldal A/S) ligger på Nordkinn-halvøya på Øst-Finnmarkskysten. Landskapet består av naken fjell- og klippekyst ut mot en åpen og værhard kyst, uten beskyttende skjærgård. Inn i landskapet går det brede, havbukt-lignende fjorder. Kjøllefjord befinner seg nord-vest på Nordkinn i Lebesby kommune.

Stedet ble totalskadet under krigen og bare 4 hus stod igjen da gjenreisningen begynte. Det ble utarbeidet ny byplan av BSR's kontor i Mehavn. Planen ble stadfestet i 1948. De første tiårene etter krigen ble det satt opp en rekke bruk tett i tett langs vågen i Kjøllefjord. Foldalbruket ligger på nord-siden av vågen hvor landskapet hever seg bratt opp fra sjøen.

Det var gode forekomster av sei de første etterkrigsårene, og særlig var dette tilfelle i Kjøllefjordområdet. Stedet utviklet seg til å bli det største seifiskeværet i fylket. På det meste deltok det 20 notbruk fra Kjøllefjord på fisket.

Frem til på slutten av 60-tallet fungerte Foldalbruket også som dampskipskai for Vesteraalen Dampskipsselskap.

Foldalbruket består av brygge/pakkehus med sløyeskur i front, egnebu/rorbu, trandamperi, kontor/bolig for bestyrer og kontor for dampskipstrafikken. Foran bygningene er det store trekaier, og i skråningen bak anlegget har det stått store fiskehjeller.

Bryggen/pakkehuset er i 5 etasjer og er fra 2. etasje og oppover satt opp i reisverk av russisk tømmer. Bygningen er reist på en kraftig betongkonstruksjon i 1. etasje. Utvendig er huset kledd med liggende, rødmalt panel og tekket med eternit-plater. Bryggen ble bygget høyere og med brattere takvinkel enn hva som var tilatt etter de gjeldende byggeforskrifter. Den skal være den største trebygningen i regionen.

I 1. etasje var det salteri, i 2. etasje produksjon av kasser og i 3. etasje behandling av tørrfisk. Mye av produksjonsutstyret, som iskvernmaskin, tørrfiskpresser, maskiner for produksjon av kasser, sag, istang etc. står igjen og kan fortelle om prosessen fra levering av fisk til ferdig produkt.

I fronten er det påbygget en bod i 1 etasje som fungerte som sløyeskur.

Egnebua/rorbua ble satt opp sist og er i 2 etasjer og kledd med panel. Bygningen inneholder soverom og fellesrom for fiskerne i 2. etasje og egnebuer i 1. etasje.

Trandamperiet er satt opp i reisverk, i 1 1/2 etasje og kledd med panel.

På en betongbod i 1 etasje er det plassert kontor/bolig for bestyrer av bruket og kontor for dampskipstrafikken.

Kontoret/boligen er en bolig-gjenreisingsbrakke, en av de få bevarte i regionen. Kontorene er i 1 etasje med tre-kledning.

Dagens situasjon

Anlegget er ute av drift og står tomt i dag. Kjøllefjord kystlag og kommunen ønsker å finne en gjenbruk av fiskebruket i museums- og turismesammenheng.

Teknisk tilstand

Anleggets tekniske tilstand er relativt god, med unntak av trandamperiet. Kjøllefjord kystlag utfører utbedringsarbeider og har blant annet flikket på taket på trandamperiet. Del av trekaiene må også istandsettes.

Reguleringsmessige forhold

Området er ikke regulert etter plan- og bygningsloven. Lebesby kommune har igangsatt arbeidet med å utarbeide kommunedelplan for Kjøllefjord. Dessuten vil kommunen starte opp et stedsutviklingsprosjekt hvor det kan bli aktuelt å ta med Foldalbruket som delprosjekt.

Eiendomsforhold

Anlegget eies av Nils Foldal A/S, men skal overtas av Kjøllefjord kystlag innen en 3 års periode, avhengig av om laget klarer å finansierer kjøpet. Grunnen eies av Staten v/Landbruksdepartementet. Norsk Kulturråd og Riksantikvaren har i 1993 gitt tilskudd til kjøp og restaurering.

SAKSGANG MED HØRINGSUTTALELSER

Melding om oppstartning av arbeid med fredning ble i samsvare med kulturminnelovens § 22.1 meddelt Kjøllefjord kystlag, Nils Foldal A/S, Lebesby kommune, Finnmark fylkeskommune og Landbruksdepartementet i brev av 29. november 1993. Samtidig ble dette kunngjort i Finnmarken dagbladet, Finnmark dagblad og Norsk Lysningsblad.

Det er ikke kommet inn bemerkninger til varslet.

Det ble deretter utarbeidet fredningsforslag som ble sendt ut på høring til berørte parter i brev av 29. november 1993. Forslaget ble samtidig lagt ut til offentlig etter-syn i Lebesby kommune og Finnmark fylkeskommune. Det er kommet inn følgende uttalelser til fredningsforslaget:

1. Uttalelse av 2. februar 1994 fra Finnmark fylkeskommune, Fylkeskulturkontoret

Riksantikvaren er pr. telefon med Fylkeskulturkontoret blitt gjort oppmerksom på at saken ville bli behandlet i fylkeskommunen etter at uttalelsesfristen til fredningsforslaget var utløpt, og har godtatt dette. Utdannings- og kulturstyret behandlet saken 25. januar 1994 og vedtok å støtte forslaget om fredning av Foldalbruket som det tyvende vedtaksfredede anlegget i fylket. Styret uttaler at dette antallet understreker behovet for større overføringer fra Riksantikvaren til fylket for ivaretagelse av de fredede anleggene.

Fredningsforslaget av 29. november 1993 ble i brev av 10. januar 1994 oversendt Lebesby kommune for behandling i kommunestyret. Lebesby kommune har i brev av 28. mars 1994 oversendt sårutskrift fra møte i Lebesby kommunestyre 17. mars 1994. Lebesby kommunestyre går inn for at Foldalbruket med eiendommen rundt fredes.

RIKSANTIKVARENS VURDERING

Bygningshistorisk har Foldalbruket stor grad av autentisitet, både de enkelte bygninger og anlegget som helhet. Alle brukets enkeltelemaneter er bevart, med unntak av fiskehjellene. Disse er det eventuelt mulig å rekonstruere. På grunn av Finnmarks spesielle historie er bygninger fra gjenreisningen med enkelte unntak den eldste bebyggelsen man finner i denne regionen.

Foldalbruket ligger i sitt opprinnelige miljø, med fiskebruk på rekke og rad langs vågen, og med den bratte fjellsiden i ryggen. Anlegget er representativt som eksempel på et fiskebruk fra gjenreisingstiden. Samtidig er det sannsynligvis få så godt bevarte anlegg igjen i regionen.

I sosial/-næringshistorisk sammenheng har Foldalbruket verdi ved sin tilknytning til fiske og fiskeforedling, virksomheter som har vært ene- eller hovednæringen for de fleste av tettstedene langs kysten i Finnmark. Selv om driften er lagt ned idag, kan anlegget og det bevarte produksjonsutstyret gi et godt bilde av miljøet og produksjonsprosessen på fiskebruket. Foldalbruket som dampskipskai representerer også en viktig del av kystkulturen; kommunikasjonsnettets langs kysten.

2. verdenskrig, brenningen av Finnmark og gjenreisningen er hendelser som gir anlegget ekstra dimensjoner i kulturhistorisk sammenheng. Disse hendelsene sammen med opprinnelig funksjon gir Foldalbruket identitetsverdi både i regional og nasjonal sammenheng. Sammen med de øvrige fiskebrukene langs vågen utgjør Foldalbruket en viktig del av stedet Kjøllefjords byplan og identitet.

Det følger av kulturminnelovens § 15 at Riksantikvaren kan "frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi". Videre kan Riksantikvaren i henhold til lov om kulturminner § 19 "frede et område rundt et fredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet.....".

På bakgrunn av vurderingen ovenfor finner Riksantikvaren at fiskebruket i Kjøllefjord er et så verdifullt bygningsanlegg i kulturhistorisk sammenheng at det oppfyller betingelsene for fredning etter bestemmelsen i § 15.

Det er spesielt anleggets næringshistoriske interesse som følge av tilknytningen til kystkultur, fiske og dampskips-trafikk Riksantikvaren legger vekt på når det gjelder fiskebrukets kulturhistoriske verdi. Riksantikvaren legger dessuten stor vekt på anleggets historiske verdi knyttet til 2. verdenskrig og gjenreisningen av Finnmark.

Riksantikvaren finner videre at det er hjemmel for å frede det avsatte området i henhold til bestemmelsen i § 19. Fredningsområdet omfatter eiendommene på gnr.37 bnr.1 (11,12,13) med kaianlegg og hjellområdet bak bygningene; elementer som hører med til det totale anlegget. Etter Riksantikvarens oppfatning er det nødvendig å frede det avsatte området for å oppnå hensikten med områdefredningen, nemlig å bevare virkningen av fiskebruket i miljøet.

Lebesby kommune har sluttet seg til Riksantikvarens forslag om fredning. På bakgrunn av dette og ovenstående begrunnelse finner Riksantikvaren det riktig å fatte vedtak om fredning av fiskebruket i Kjøllefjord.

OPPLYSNING OM KLAGEADGANG OG TINGLYSING

Riksantikvarens fredningsvedtak kan påklages til Miljøverndepartementet, jfr. forvaltningslovens § 28. Eventuell klage skal stiles Miljøverndepartementet men sendes til Riksantikvaren. Klagefrist er 29. april 1994.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med lov om kulturminner § 22.5.

Øivind Lunde

Danckert Monrad-Krohn

Saksbehandler: Aase Bessesen

Gjenpart m/vedlegg:

- Miljøverndepartementet
- Finnmark fylkeskommune, Kulturetaten
- Fylkesmannen i Finnmark
- Norsk Kulturråd

Vedlegg: Kart, datert 29. november 1993